3. سورة البقرة: رکوع: 3، آيتون: 21 کان 29 تائين

آيت نمبر 22-21: يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِىْ خَلَقَكُمْ وَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿٢١﴾ الَّذِىْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَّ السَّمَآءَ بِنَآءً ۪ وَّ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۚ فَلَا تَجْعَلُوْا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَّ اَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٢٢﴾

ترجمو: اي انسانو! پنهنجي انهيءَ پالڻهار جي عبادت ڪريو جنهن اوهان کي ۽ جيڪي اوهان کان اڳ هُئا تن کي پيدا ڪيو ته مانَ اوهين ڊڄو. (21) جنهن اوهان لاءِ زمين کي وڇائو بڻايو ۽ آسمان کي ڇت، ۽ (مينهن جو) پاڻي آسمان کان وسايائين پوءِ اُن سان (هر جنس جي) ميون منجهان اوهان لاءِ رزق پيدا ڪيائين، پوءِ اوهين ڄاڻ هوندي الله سان ڪنهن کي شريڪ نہ بڻايو. (22)

سمجهاڻي: هنن آيتن ۾ الله تعالیٰ جي وحدانيت جي تلقين، الله تعالیٰ جي پالڻهار ۽ خالق هجڻ جي دليلن ۽ عبادت جي ثمرات کي بيان ڪيو ويو آهي. الله تعالیٰ پنهنجون ڪجهہ نعمتون ياد ڏياري هن ڳالهہ جو حڪم ڏنو تہ اي انسانو! جنهن پالڻهار اوهان کي ۽ اوهان جي ابن ڏاڏن کي پيدا ڪيو، جنهن زمين کي توهان جي رهڻ جي لائق ۽ آسمان کي مٿان ڇت بڻايو، اُبَ مان مِينهن وَسائي پوءِ اناج ۽ ميوا اپائي اوهان جي رزق جو بندوبست ڪيو، ان کي اڪيلو ۽ يڪتا مڃي سندس بندگي ڪريو. ايترين نعمتن ۽ ڄاڻ ملڻ کان پوءِ بہ ان سان ٻين کي شريڪ ۽ ڀائيوار نہ بڻايو. الله تعالیٰ جي حڪمن کي مڃي توحيد پرست ۽ عبادت گُذار ٿيو تہ جيئن اوهان ۾ پرهيزگاري پيدا ٿئي ۽ پرهيزگار ئي ڪامياب ماڻهو آهن.

آيت نمبر 24-23: وَاِنْ كُنْتُمْ فِىْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّنْ مِّثْلِهٖ ۪ وَ ادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٢٣﴾ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَ لَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِىْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ ۚۖ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ﴿٢٤﴾

ترجمو: ۽ پنهنجي ٻانهي (حضرت مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ خَاتَمُ النَّبِيّٖنَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ) تي جيڪو (قرآن) لاٿوسون تنهن کان جيڪڏهن اوهين شڪ ۾ آهيو تہ ان جهڙي ڪائي سُورت ٺاهي آڻيو ۽ الله کان سواءِ پنهنجا مددگار (بہ) سڏيو جيڪڏهن اوهين سچا آهيو. (23) پوءِ جيڪڏهن ائين نہ ڪندؤ ۽ ڪري بہ ڪڏهن نہ سگهندؤ تہ انهيءَ باهہ کان ڊڄو جنهن جو ٻارڻ ماڻهو ۽ پهڻ آهن. اُها نہ مڃيندڙن لاءِ تيار ڪئي وئي آهي. (24)

سمجهاڻي: هنن آيتن ۾ قرآن مجيد الله تعالىٰ طرفان نازل ٿيل ڪتاب هجڻ ۽ نبي ڪريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ پاران نبوت ۽ رسالت جي دعوىٰ ڪي بيان ڪيو ويو آهي. منافقن ۽ ڪافرن کي خطاب آهي ته اوهين جيڪڏهن اهو گمان رکو ٿا ته حضور اڪرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ تي نازل ٿيندڙ وحي ۽ قرآن مجيد سندس ناهيل آهي ۽ الله تعالىٰ طرفان نازل ٿيل ناهي ته پوءِ اوهان به قرآن مجيد جي ڪنهن به سورت جهڙي ڪا سورت ناهي ڏيکاريو ۽ پلي بيا به مددگار گڏ ڪريو، جيڪا قرآن مجيد جهڙي فصاحت، بلاغت ۽ حڪمت تي مشتمل هجي. پوءِ جيڪڏهن ان دعوىٰ کي نه ٿا قبوليو ۽ يقيناً اوهان اهو ڪم ڪري به نه سگهندؤ، پوءِ ان کي مڃيو ۽ جهنم کان ڊڄو جنهن جو ٻارڻ انسان ۽ پهڻ هوندا ۽ اها باهه اهڙن انڪارين لاءِ تيار ڪئي وئي آهي.

آيت نمبر 25: وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۭ كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا ۙ قَالُوْا ھٰذَا الَّذِيْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ۙ وَاُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا ۭ وَلَهُمْ فِيْهَآ اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ ڎ وَّھُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

ترجمو: ۽ جن ايمان آندو ۽ چڱا ڪم ڪيا، تن کي هيءَ خوشخبري ڏي ته انهن لاءِ بهشت آهن جن جي هيٺان واهيون پيون وهن، جڏهن اُن مان ڪو به ميوو کاڄ لاءِ ڏنو پيو ويندن (تنهن مهل) پيا چوندا ته هيءُ (ميوو) اُهو آهي جو اڳ اسان کي ڏنو ويو هو ۽ اُهو (شڪل ۾) هڪ جهڙو (پيو) ڏسجن، ۽ انهن لاءِ منجهس پاڪ زالون آهن ۽ اُهي منجهس سدائين رهڻ وارا آهن. (25)

سمجهاڻي: هن آيت ۾ مومنن جي نيڪ عملن جي اجر ۽ ثواب کي بيان ڪيو ويو آهي. ۽ انڪار ڪندڙ ڪافرن کي عذاب جي ڌمڪي ڏيڻ بعد حضور ڪريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ جن کي فرمايو ويو ته ڪافرن جي مقابلي ۾ جن ماڻهن قرآن مجيد کي سچو مڃيو ۽ ان جي مطابق سُٺا عمل ڪيا، تن کي خوشخبري ٻُڌايو ته اهڙن ماڻهن لاءِ باغ باغيچا تيار آهن، جن ۾ واهيون پيون وَهنديون، ڪين اڻ ڳڻيا ڪاڏا ۽ ميوا ڏنا ويندا ۽ هر دفعي شڪل صورت ۾ ساڳيا ميوا ڏسي چوندا ته هيءُ ته اڳي به مليا پر سواد ۽ ذائقي ۾ جُدا آهن. ان ڪان سواءِ اهڙن ماڻهن کي پاڪيزه گهرواريون به ملنديون ۽ اهي جنت ۾ هميشه لاءِ رهندا.

آيت نمبر 26: اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيٖۤ اَنْ يَّضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوْضَةً فَمَا فَوْقَهَا ؕ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَيَعْلَمُوْنَ اَنَّهُ الْحَقُّ
مِنْ رَّبِّهِمْ ۚ وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَيَقُوْلُوْنَ مَاذَاۤ اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا ۘ يُضِلُّ بِهٖ كَثِيْرًا ۙ وَّيَهْدِيْ بِهٖ كَثِيْرًا ؕ وَمَا يُضِلُّ
بِهٖۤ اِلَّا الْفٰسِقِيْنَ ۙ﴿۲۶﴾

ترجمو: الله مٿي ۽ اُن کان وڌيڪ (هيٺيءَ) جي مثال ڏيڻ کان حياء نہ ڪندو آهي، پوءِ جن ايمان آندو آهي سي (پڪ) ڄاڻندا آهن تہ اُهو سندن پالڻهار وٽان (آيل) سچ آهي، ۽ جن انڪار ڪيو سي چوندا آهن تہ هن مثال ڏيڻ مان الله جو ڇا مطلب آهي؟ (الله) ان مثال (ڏيڻ) سببان گهڻن کي ڀلائيندو آهي ۽ ان سببان گهڻن کي سڌو رستو ڏيکاريندو آهي، اُن سان اهڙن بي دينن ڪانسواءِ (بي ڪنهن کي) نہ ڀلائيندو آهي. (26)

سمجهاڻي: هن آيت ۾ ڪافرن جي اعتراضن جي ۽ انهن جي جواب کي بيان ڪيو ويو آهي. قرآن مجيد ۾ مختلف شين جا نالا ڏئي مثال بيان ڪيا ويا آهن. ڪوريئڙو، مَکِ ۽ مڇر وغيره. مُشرڪن ۽ ڪافرن پاران اعتراض ڪيو ويو تہ هي ڪهڙو ڪتاب آهي جنهن ۾ تمام خسيس ۽ حقير شين جو ذڪر ڪيو ويو آهي ۽ انهن جا مثال ڏنا ويا آهن. الله تعالىٰ جو ڪلام اهڙن مثالن تي مشتمل نہ ٿو ٿي سگهي، تڏهن هن آيت ۾ واضح ڪيو ويو تہ الله تعالىٰ لاءِ مڇر يا ان قسم جي ڪنهن بي شيءِ جي مثال ڏيڻ ۾ ڪوبہ حرج ۽ عيب نہ آهي. بلڪ انهن مثالن ڏيڻ جو مقصد مؤمنن ۽ ڪافرن کي واڪو ڪرڻ ۽ ڳالهہ سمجهائڻ آهي. مؤمن جي ذميداري حق ڳالهہ کي مڃڻ آهي. ان حساب سان جيڪي ڪجهہ قرآن ۾ بيان ٿئي ٿو مؤمن الله تعالىٰ جو پيغام سمجهي ان کي حق تسليم ڪن ٿا، جڏهن تہ ڪافر اعتراض ڪندي چون ٿا تہ هن ڳالهہ مان الله تعالىٰ جو ڇا مطلب آهي؟ الله سائين اهڙي طرح ڪن کي هدايت ڏئي ٿو تہ مڃين ۽ ٻين کي ڍَرَ ڏئي ٿو تہ اهي ڪُفر تي رهن ۽ جيڪي سندن نافرمان بڻجن ٿا اهي ئي گمراهہ بڻجن ٿا.

آيت نمبر 27: الَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ ۠ وَيَقْطَعُوْنَ مَاۤ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖۤ اَنْ يُّوْصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ فِي
الْاَرْضِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿۲۷﴾

ترجمو: جيڪي الله جي انجام کي ان جي پڪي ڪرڻ ڪانپوءِ ڀڃندا آهن، ۽ الله جن (ڪمن) جي ڳنڍڻ جو حڪم ڪيو آهي تن کي ڇنندا آهن ۽ مُلڪ ۾ فساد وجهندا آهن، اُهي ئي گهاٽي وارا آهن. (27)

سمجهاڻي: هن آيت ۾ ڪافرن جي عمل ۽ سندن انجام ڪي بيان ڪيو ويو آهي. ڪافرن جو هي عمل به آهي ته اهي الله تعالىٰ سان وحدانيت واري ڪيل عهد کي ٽوڙين ٿا. جنهن ڳالهه جي ڳنڍڻ جي الله سائين پارت ڪئي آهي ان کي ٽوڙين ٿا ۽ ڪُفر توڙي شرارتن سان زمين ۾ ڏڦيڙ ڦهلائين ٿا. اهڙي قسم جا ماڻهو خساري ۾ آهن.

آيت نمبر 28-29: كَيْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَ كُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْۚ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيْكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿۲۸﴾ هُوَ الَّذِیْ خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِی الْاَرْضِ جَمِیْعًاۗ ثُمَّ اسْتَوٰۤى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰىهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍؕ وَ هُوَ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ۠ ﴿۲۹﴾

ترجمو: اوهين هن هوندي به الله کي ڪهڙيءَ طرح به نه ٿا مڃيو، جو بي ساها هُيؤ پوءِ اوهان کي جيئرو ڪيائين، وري اوهان کي ماريندو، وري اوهان کي جياريندو ۽ وري ڏانهس موٽايا ويندؤ. (28) اُهو (الله) آهي جنهن توهان (جي فائدي) لاءِ جيڪي مڙيئي (شيون) زمين ۾ آهن سي پيدا ڪيون، وري آسمان ڏانهن متوجه ٿيو پوءِ اُنهن کي ست آسمان ڪري برابر بيهاريائين، ۽ اُهو (الله) سڀ ڪنهن شيءِ کي ڄاڻندڙ آهي.(29)

سمجهاڻي: هنن ٻن آيتن ۾ وجود باري تعالىٰ جي دليلن ڪي بيان ڪيو ويو آهي. تعجب واري انداز ۾ ڪافرن سان خطاب آهي ته اوهان کي الله تعالىٰ جي وحدانيت جو قائل ٿيڻ گهرجي، توهان ڪيئن ان پروردگار جي بندگي کان انڪاري ٿا بڻجو، جنهن توهان کي عدم کان وجود ڏنو، وري اوهان کي موت ڏيندو، پوءِ وري ٻيهر زنده ڪندو ۽ نيٺ توهان کي ان جي سامهون حساب ڪتاب لاءِ پيش پوڻو آهي. ان الله تعالىٰ کي مڃڻ کان انڪار ٿا ڪريو جنهن زمين جون سڀ نعمتون اوهان لاءِ پيدا ڪيون آهن ۽ ست آسمان ٺاهيا آهن، جيڪو هر شيءِ کي ڄاڻي ٿو. تنهنڪري ان جي انجام کان بچو.

مَشق

(الف) هيٺ ڏنل سوالن جا تفصيلي جواب لکو:

1. هينين آيتن مان ڪنهن به هڪ آيت جو ترجمو ۽ سمجهاڻي لکو.

(الف) يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِیْ خَلَقَكُمْ وَ الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

(ب) وَ اِنْ كُنْتُمْ فِیْ رَیْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّنْ مِّثْلِهٖ۪ وَ ادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ

(ب) هيٺ ڏنل سوالن جا مختصر جواب تحرير ڪريو:

1. الله تعالىٰ مڇر جي مثال بابت ڇا فرمايو آهي؟
2. جنت ۾ مومن، ميون بابت ڇا چوندا؟
3. سورة البقرة جي آيت 28 ۾ انسانن جي ٻن موتن ۽ ٻن حياتين مان ڇا مراد آهي؟

(ج) دُرست جواب جي سامهون (✓) جو نشان لڳايو:

1. جهنم جو ٻارڻ هوندو:

(الف) اڱر (ب) ڪاٺ

(ج) پٿر ۽ ماڻهو (د) ڏاتون

2. جنت ۾ رهڻ جي مدت آهي:

(الف) عارضي طور (ب) هميشه لاءِ

(ج) پنجاهه سال (د) سو سال

3. قرآن مجيد جي سورت جهڙي ڪا سورت پيش ڪرڻ جو چئلينج ڏنو ويو:

(الف) اهل مڪه کي (ب) يهودين کي

(ج) عيسائين کي (د) ڪافرن کي

4. سورة البقرة جي آيت 27 ۾ ڪهڙن ماڻهن کي خساري وارو چيو ويو آهي:

(الف) خيانت ڪندڙ (ب) ڪوڙ ڳالهائيندڙ

(ج) عهد ٽوڙيندڙ (د) ظلم ڪندڙ